

Роль фінансових ресурсів в інноваційно-інвестиційному розвитку підприємств

Т. Г. Бондарук¹, І. В. Заїчко², І. Д. Заїчко³

Опубліковано	Секція	УДК
30.01.2024	Економіка	338.45.004.69

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10695596>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті розглянуті різні підходи до визначення сутності поняття «фінансові ресурси» через межі їх існування та через взаємозв'язок фінансових ресурсів з фондами грошових коштів. Обґрунтовано, що ефективність досягнення цілей оптимального використання фінансових ресурсів проявляється через співвідношення отриманих результатів і засобів, спрямованих на формування цих ресурсів. Зазначено, що основними джерелами формування фінансових ресурсів підприємств є власні та залучені кошти. Виявлені конкретні ознаки фінансових ресурсів, які вказують на притаманний їм накопичувальний характер та участь у формуванні кінцевих результатів діяльності підприємства.

З'ясовано, що при формуванні фінансових ресурсів підприємства вагомим є дотримання збалансованої та оптимальної структури їх джерел. В результаті проведеного аналізу, доведено, що співвідношення власних і залучених джерел формування фінансових ресурсів не буває стабільним, оскільки на нього впливає ряд факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. З'ясовано, що в сукупності з показниками аналізу структури джерел фінансових ресурсів, кореляція показників фінансових результатів вказує на особливість формування фінансових ресурсів за рахунок прибутку.

В процесі дослідження питань, що визначають можливості інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства окреслено необхідність: розробки інвестиційних програм; визначення потреб в фінансових ресурсах та у джерелах інвестиційних ресурсів; накопичення коштів для фінансування інноваційно-інвестиційного розвитку; раціоналізацію та визначення ліквідності інвестицій при умові зміни зовнішніх і внутрішніх чинників. Визначені основні і спеціальні принципи інноваційного розвитку на підприємстві та доведено, що важливу роль у ефективному забезпеченні інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства відіграє вирішення завдань, пов'язаних з дефіцитом кваліфікованих працівників, втратою робочої сили та відтоком кадрів через вимушену міграцію, неефективністю системи підвищення кваліфікації та

¹ доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, <https://orcid.org/0000-0001-9410-6428>

² кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, <https://orcid.org/0000-0002-6080-2959>

³ викладач циклової комісії з фінансів, обліку та оподаткування, Фаховий коледж економіки та управління Національної академії статистики, обліку та аудиту, <https://orcid.org/0009-0009-9700-6807>

перекваліфікації працівників, недоступністю інформації та низьким рівнем сприйняття населенням інновацій.

Ключові слова: фінансові ресурси підприємства, інноваційно-інвестиційний розвиток підприємства, інновації, інвестиційна діяльність, ефективність використання фінансових ресурсів, грошові кошти, джерела фінансування.

The role of financial resources in innovative and investment development of enterprises

Abstract. The article considers different approaches to defining the essence of the concept of "financial resources" due to the limits of their existence and due to the relationship between financial resources and money funds. It is substantiated that the effectiveness of achieving the goals of optimal use of financial resources is manifested through the ratio of the obtained results and means aimed at the formation of these resources. It is noted that the main sources of formation of financial resources of enterprises are own and borrowed funds. Specific signs of financial resources are identified, which indicate their inherent accumulative nature and participation in the formation of the final results of the enterprise.

It was found that in the formation of financial resources of the enterprise, it is important to observe a balanced and optimal structure of their sources. As a result of the analysis, it was proved that the ratio of own and involved sources of financial resources formation is not stable, as it is influenced by a number of factors of the external and internal environment. It was found that in combination with indicators of the analysis of the structure of sources of financial resources, the correlation of indicators of financial results indicates the peculiarity of the formation of financial resources at the expense of profit.

In the process of researching issues that determine the possibilities of innovative and investment development of the enterprise, the need for: development of investment programs was outlined; determination of needs for financial resources and sources of investment resources; accumulation of funds to finance innovation and investment development; rationalization and determination of investment liquidity in the event of changes in external and internal factors. The basic and special principles of innovative development at the enterprise are defined and it is proved that an important role in the effective provision of innovative and investment development of the enterprise is played by the solution of tasks related to the shortage of qualified employees, the loss of the workforce and the outflow of personnel due to forced migration, the ineffectiveness of the system of professional development and retraining of workers, inaccessibility of information and low level of public acceptance of innovations.

Keywords: financial resources of the enterprise, innovation and investment development of the enterprise, innovations, investment activity, efficiency of use of financial resources, money, sources of financing.

Вступ

Активність змін в економіці нашої держави, що зумовлені світовими та внутрішніми економічними кризами, значно поглибилися наслідками пандемії, а потім повномасштабним вторгненням Російської Федерації в Україну, спричинили негативний вплив на результати діяльності вітчизняних підприємств. Непрості умови господарювання призвели до зростання дефіциту фінансових ресурсів підприємств, знижуючи їх фінансову стійкість та посилили негативний вплив різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників на фінансування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств.

В таких умовах виникає необхідність продуктивного управління процесами формування та використання фінансових ресурсів, та швидкого реагування на перелічені виклики. Сутність фінансових ресурсів, основні принципи їх існування в умовах, котрі склалися наразі в нашій державі, потребують осучаснення підходів та оновлення напрямів дослідження їх організації на рівні підприємства. Деякі основоположні питання залишаються дискусійними в теорії фінансів. До них ми можемо віднести обґрунтування методологічних підходів до визначення самої категорії «фінансові ресурси», класифікацію фінансових ресурсів з метою визначення їхнього оптимального складу та структури, організацію системи формування та використання фінансових ресурсів. Але зважаючи на особливості проблем формування та використання фінансових ресурсів підприємств, наразі в нашій державі, досить актуальними постають питання вирішення проблем раціонального вибору джерел фінансування їх інноваційно-інвестиційної діяльності, формування ефективної політики щодо структури капіталу в умовах воєнного стану, а також оцінки ефективності використання фінансових ресурсів в складних умовах та адаптації прийнятних в Європі способів і методів формування та використання фінансових ресурсів підприємств до теперішніх умов української реальності.

Питання забезпечення необхідними, а головне достатніми обсягами фінансових ресурсів для підтримання майбутнього відтворення та інноваційного розвитку підприємств, виступають ключовими факторами в досягненні позитивного фінансового результату їх діяльності. Наразі спостерігається тенденція дефіциту власних фінансових ресурсів підприємств, що характеризується показниками чистого прибутку, капіталізації підприємств, частковою або повною відсутністю необхідних грошових коштів. Крім того, важливим фактором в формуванні фінансових ресурсів є нестача зовнішніх джерел фінансування (інвестиції, банківські кредити), що виникла через існуючу ситуацію в державі. В свою чергу, це породжує ускладнення в процесах оновлення основних фондів підприємств, впровадження новітніх технологій, введення в їх діяльність інноваційних управлінських проєктів. Таким чином, питання визначення ролі фінансових ресурсів в інноваційно-інвестиційному розвитку підприємства стає досить актуальним і важливим.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. На особливу увагу заслуговують питання необхідності імплементації комплексного підходу до визначення ролі фінансових ресурсів в інноваційно-інвестиційному розвитку підприємств. Протягом тривалого часу увага дослідників була зосереджена на визначенні поняття, класифікації, функцій та методів управління фінансовими ресурсами підприємств. Варто згадати праці таких авторів як О. Є. Гудзь [7, с. 9], С. В. Мішина [14, с. 13], Н. О. Рибалко [18, с. 29] та інших. Серед авторів, які здійснювали актуальні дослідження інвестиційної діяльності на підприємстві можна відзначити І. Ю. Єпіфанову [9, с. 33], О. Б. Панькова [17, с. 48]. Зі свого боку О. Ю. Ємельянов [8] та І. І. Свидрук [19] досліджували інноваційну діяльність на підприємствах. Однак питання забезпеченості фінансовими ресурсами з метою інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в умовах воєнного стану потребують особливих методів дослідження і виокремлення нових напрямів ефективного забезпечення діяльності підприємств, що визначили напрямом даного дослідження.

Метою дослідження є поглиблення теоретико-методичних засад формування фінансових ресурсів підприємств під час військових дій, та обґрунтування їх ролі в інноваційно-інвестиційному розвитку підприємств.

Результати

Протягом довготривалого періоду фінансові ресурси були і досі залишаються у фокусі багатьох досліджень науковців. Для успішного функціонування підприємства

залучають в свою діяльність різні види ресурсів. Термін «ресурси» відбиває загальне поняття умов життя будь-якого суб'єкта та вказує на зайнятість їх у відновлювальному процесі, виступаючи в якості факторів виробництва в економіці. Визначаючи ресурси джерелом покриття потреб, слід зауважити про необхідність розгляду питань структури, обсягів формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, які зазвичай виражають наявні фінансові умови та мають велике значення для діяльності підприємства. Будь який ресурс, в тому числі фінансовий, розкриває свої можливості в досягненні цілей тільки при взаємодії з іншими ресурсами підприємства. Його спрямування може виражатися через фінансування поточної діяльності чи на забезпечення розвитку інвестиційної чи інноваційної діяльності підприємства. Тому, з цієї точки зору фінансові ресурси можна розглядати як грошовий фактор, котрий здатен привести в рух безліч елементів системи внутрішніх і зовнішніх каузальних ланцюгів підприємства. Для забезпечення позитивного результату дії зазначеного чинника, що має на меті гарантування ефективного досягнення цілей, необхідно категорію «фінансові ресурси» визначати як складову частину загальної потреби у забезпеченні ресурсами підприємства. В цьому аспекті, досить слушним буде систематизація позицій і визначення ролі фінансових ресурсів у комплексі з іншими ресурсами, котрі використовуються на підприємстві. Обґрунтоване визначення зазначених основ виступає умовою правильної організації подальшої практичної діяльності підприємства. Тому, з метою визначення сутності категорії «фінансові ресурси», вважаємо необхідним дослідження їх внутрішнього змісту, ролі у забезпеченні кругообігу засобів підприємства, формулюванні їх функцій як матеріального носія фінансових відносин.

В результаті проведеного аналізу наукової літератури, в контексті нашого дослідження, приходимо до висновку, що вчені виділяють два основних методологічних підходи до трактування поняття «фінансових ресурсів». В рамках першого підходу в якості підґрунтя визначення сутності, розглядаються межі існування фінансових ресурсів, або, точніше - рівнів управління, об'єктом якого вони виступають. Це загальні фінансові ресурси, фінансові ресурси підприємств і домашніх господарств.

Другий підхід до визначення сутності фінансових ресурсів заснований на взаємозв'язку фінансових ресурсів з фондами грошових коштів (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «фінансові ресурси»

Підхід до визначення	Автори	Сутність визначення
з врахуванням меж існування фінансових ресурсів	Белоліпецький В. Г.	Частина грошових ресурсів, сконцентрованих у вигляді доходів, а також зовнішніх надходжень, котрі призначені для виконання фінансових зобов'язань і забезпечення витрат розширеного відтворення [1, с. 115]
	Рибалко Н. О.	Сума грошових коштів в готівковій і безготівковій формі, а також залучених та позикових надходжень, котрі акумулюються підприємством, призначаються для фінансування поточних витрат і витрат, пов'язаних з забезпеченням розширеного виробництва, виконання фінансових зобов'язань. [18, с. 29].

	Юнін О. С., Круглова О. О., Савельєва М. О.	Сукупність фондів коштів, що є у розпорядженні держави, підприємств і організацій, створених у процесі розподілу і перерозподілу сукупного суспільного продукту та національного доходу [21, с. 155].
З позиції взаємозв'язку фінансових ресурсів з фондами грошових коштів	Гайбура Ю. А.	Грошові відносини, котрі залежать від первинного розподілу вартості валового внутрішнього продукту, а також формування та використання грошових доходів і децентралізованих фондів [6, с. 16].
	Мішина С. В.	Грошовий капітал, вкладений у підприємство у фондовій, нефондовій формі, а також перетворений у відповідну матеріалізовану форму і призначений для реалізації фінансових зобов'язань [14, с. 13].
	Нечипоренко А. В., Рибалкіна А. О.	Сукупність грошових коштів, що є в розпорядженні підприємства на певну дату для забезпечення організації своєї основної, фінансової та інвестиційної діяльності [15, с. 3].

Джерело: систематизовано авторами за даними [1, 6, 14, 15, 18, 21].

На нашу думку, фінансові ресурси підприємства являють собою грошові кошти, що формуються через власні, позикові, а також залучені джерела фінансування, котрі використовуються для створення активів підприємства, виконання його фінансових зобов'язань та реалізації різноманітних дій і заходів у сфері забезпечення основної, фінансової та інвестиційної діяльності, що спрямована на подальший ефективний розвиток підприємства.

Теоретичний аналіз змісту фінансових ресурсів підприємств, дозволяє сформулювати вихідні позиції в розкритті їх суті і змісту, що проявляються у функціях, які вони виконують в залежності від стадії управління ними, а саме: формування, розподіл, використання. За результатами наукових досліджень [2, 3, 4, 10, 11] робимо висновок, що ефективність досягнення цілей по оптимальному використанню фінансових ресурсів проявляється через співвідношення отриманих результатів і засобів, спрямованих на формування цих ресурсів. Фінансові ресурси підприємства формуються через власні фінансові активи та залучення коштів з різних джерел (рис.1.).

Сутність фінансових ресурсів визначається також за наявністю конкретних ознак:

- фонди накопичувального характеру, що формуються в результаті виробництва, розподілу та перерозподілу національного доходу, а також сукупного суспільного продукту;
- кошти, котрі виступають кінцевими прибутками та призначені для обміну на товари;
- прибутки, отримані в результаті реалізації товарів чи послуг.

Слід зауважити, що на підприємствах зазвичай виокремлюють внутрішні та зовнішні джерела формування фінансових ресурсів (Рис. 2).

Рис. 1. Основні складові фінансових ресурсів підприємства

Джерело: побудовано авторами за даними [10, 15].

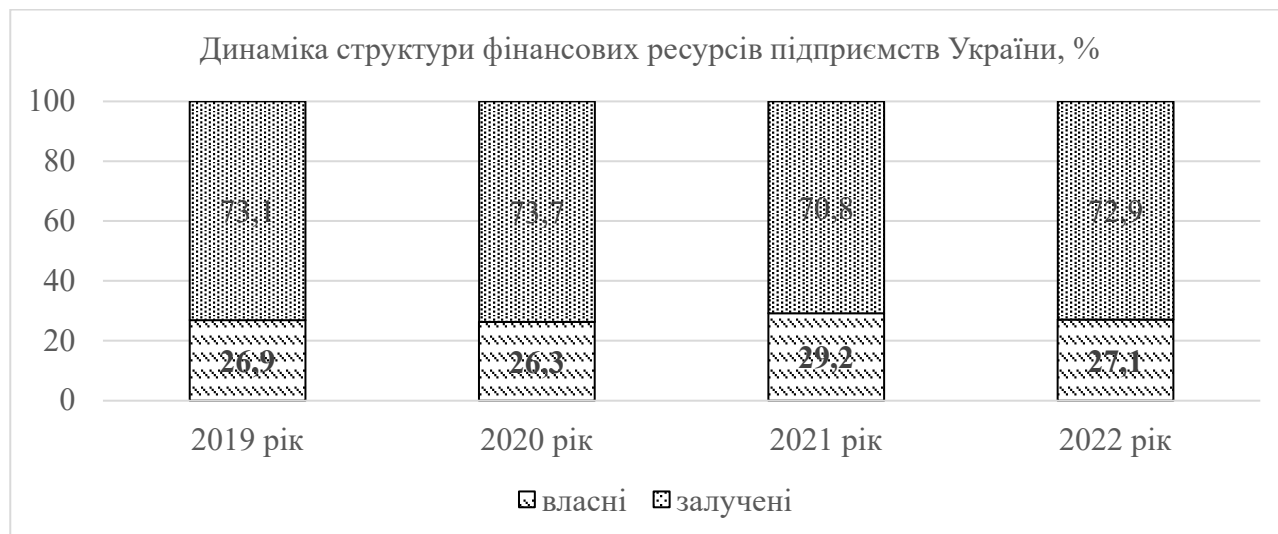
Рис. 2. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства

Джерело: побудовано авторами за даними [10, 13].

При формуванні фінансових ресурсів підприємства вагомим аспектом виступає забезпечення збалансованої та оптимальної структури їх джерел. Зважаючи на те, що в практичній діяльності ця структура, в більшості випадків, перебуває під впливом постійних змін в результаті дії на неї різноманітних чинників, важливим є уникнення неконтрольованої кредиторської заборгованості, яка може загрожувати фінансовій стійкості підприємств. При неоптимальній кількості власних фінансових ресурсів, може відбуватися сповільнення розвитку підприємства через зайві накопичення та відволікання їх від основної, фінансової та інвестиційної діяльності. При зростанні частки залучених зовнішніх коштів, особливо при збільшенні кредиторської

заборгованості, може відбуватися накопичення прострочених платежів, що, в свою чергу, приведе до обмеження можливостей інвестиційної діяльності підприємства. Тому, важливим є уникнення як неконтрольованої кредиторської заборгованості, яка загрожує платоспроможності підприємства, так і надлишкових власних фінансових ресурсів, які можуть уповільнювати його розвиток через зайві накопичення та відволікання їх від господарського процесу.

Динаміка структури фінансових ресурсів підприємств в Україні вказує на незначне коливання відсотка власних фінансових ресурсів, які використовуються для перекредитування діяльності підприємств, поліпшення їх матеріальної бази та забезпечення розширеного відтворення (рис. 3).

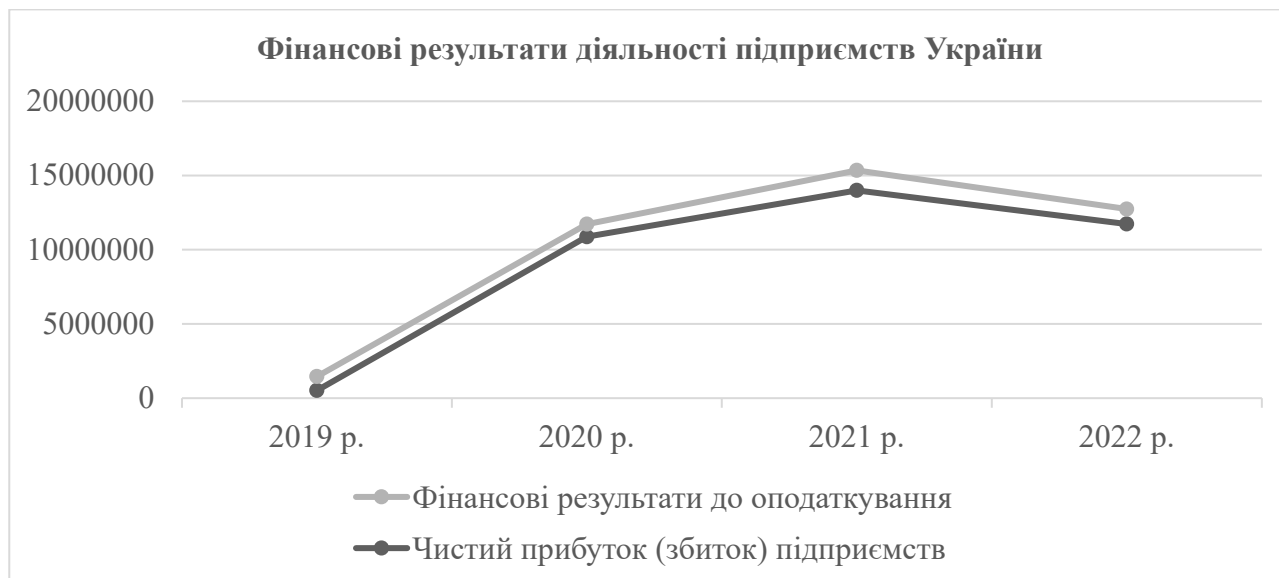
Рис. 3. Динаміка структури фінансових ресурсів підприємств України, %
Джерело: побудовано авторами за даними [16]

Порівняно стабільна динаміка власних та залучених фінансових ресурсів підприємств України в період 2019-2022 рр. із середнім значенням власних ресурсів на рівні 27,4 %, а залучених 72,6% є не зовсім позитивним явищем, оскільки частка залучених фінансових ресурсів перевищує загально прийняті оптимальні 50% та вказує на те, що українські підприємства стають все більш підконтрольні зовнішнім інвесторам та перебувають в певній залежності від залучених джерел фінансування. У своїй діяльності підприємства все частіше використовують позики та залучені кошти і їх частка достатньо вагома.

Фінансові ресурси, маючи характер цільового спрямування, є певною сукупністю грошових коштів і фінансових активів. Надходячи з різних джерел, вони використовуються для досягнення встановлених цілей забезпечення життєдіяльності підприємства. Дослідження тенденцій та вчасне виявлення розбалансованості при формуванні фінансових ресурсів допомагають підприємству зорієнтуватися з приводу використання власних можливостей для запобігання погіршення фінансового стану. Оптимальна структура фінансових ресурсів підприємств проявляється у співвідношенні між залученими і власними ресурсами, яке передбачає збільшення прибутків власників, а отже є наслідком збільшення величини капіталу, котре використовується підприємством. Звісно, як показують загальностатистичні дані по Україні (рис. 3), це співвідношення не буває стабільним, тому що на нього впливає час та ряд факторів зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства. В практичній діяльності найоптимальнішу структуру фінансових ресурсів визначити іноді важко, але

керівництво підприємства в своїй діяльності орієнтується на приблизне її значення, яке розраховується з врахуванням факторів впливу, професійності та досвіду, а також цілей діяльності.

Однак не лише аналіз структури джерел фінансових ресурсів відображає рівень їхньої ефективності, оскільки ще однією особливістю фінансових ресурсів є прибуток, який виступає одним з головних їх джерел (рис 4).

Рис. 4. Фінансові результати діяльності підприємств України, млн. грн
Джерело: побудовано авторами за даними [16; 20, с. 348-350]

Дані наведені на рисунку свідчать про кореляцію показників фінансових результатів до оподаткування та чистого прибутку (збитку) підприємств України протягом аналізованого періоду. Відповідно, найвищий показник фінансових результатів та чистого прибутку було зафіксовано в 2021 році, а найнижчий в 2019 році. Разом з тим, тенденція до спаду у 2022 році в порівнянні з 2021 роком негативно впливає на інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств.

Прийняття рішень щодо фінансування інноваційно-інвестиційних планів зазвичай узгоджується із співвідношенням залучених та власних джерел фінансування. При умові виявлення, що реальне співвідношення зобов'язань і сукупної вартості капіталу нижче за планове, підприємство вимушене залучати додаткові кредитні ресурси для фінансування проекту, що є одним з основних інструментів його інвестиційно-інноваційного розвитку [5]. Слід зауважити, що цілі, визначені для подальшого розвитку і забезпечення діяльності підприємства в нинішніх умовах, мають перш за все забезпечувати його конкурентоспроможність. Безсумнівно, такі вектори розвитку обумовлюють подальшу інноваційну діяльність підприємства з врахуванням інвестиційної спроможності, а реалізація ефективної інноваційно-інвестиційної діяльності виступає гарантією його існування та досягнення конкурентостроможності, позитивного фінансового результату діяльності, забезпечення регулярних процесів направлених на підвищення якісних результатів відтворення, подальшого динамічного економічного розвитку.

Допускаємо, що наразі відсутня потреба у доведенні необхідності забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства в складних умовах української реальності, оскільки визначені в наукових джерелах сутність і своєрідність інновацій,

виокремлені шляхи поліпшення управлінської діяльності в галузі інновацій та інвестицій створюють підґрунтя для їх використання в практичній діяльності. Для реалізації інновацій необхідним є науково-технічна діяльність, практичне їх використання та маркетинг. Основними напрямками інвестиційної діяльності є розробка інвестиційних програм, визначення потреб в фінансових ресурсах та джерел інвестиційних ресурсів, накопичення коштів для інвестування, визначення оптимального складу інвестиційного портфелю та проектів з врахуванням можливих ризиків та прибутковості, раціоналізація та визначення ліквідності інвестицій при умові зміни зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на інвестиційну діяльність підприємства.

Перевагу в інноваційно-інвестиційному розвитку підприємства надають в багатьох країнах світу, але його реалізація в Україні стримується низкою факторів, серед яких можемо виокремити недостатнє забезпечення фінансовими ресурсами, що необхідне для реалізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства та недостатній обсяг залучення інвестицій, перш за все, через військову агресію Росії. Також невизначеність багатьох підприємств стосовно можливостей подальшого провадження діяльності на території нашої держави, проявляється у низькому рівні розуміння необхідності інновацій.

Вважаємо, що рівень капітальних інвестицій вказує на готовність підприємства до оновлення основних фондів з можливим використанням інновацій та більш прогресивних технологічних процесів та вказує на готовність використовувати чи залучати інвестиційні ресурси. На жаль, в офіційних джерелах відсутні дані стосовно структури капітальних інвестицій за джерелами фінансування після повномасштабного вторгнення Росії на територію нашої держави, але наявні дані (табл. 1) показують, що інноваційно-інвестиційна діяльність в період з 2018 р. до 2022 року уже характеризувалася низьким рівнем, що пов'язано з наслідками коронавірусної хвороби. На це вказує низький рівень (5-10 %) залучення кредитів банків та інших позик по відношенню до використання власних коштів підприємств, що свідчить про низьку готовність підприємств ризикувати та впроваджувати інноваційну діяльність.

Таблиця 1

Структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування, %

Джерела інвестицій	2018	2019	2020	2021
Власні кошти підприємств	70,8	65,4	66,5	68,6
Кредити банків та інші позики	7,8	10,8	6,7	5,0
Кошти інвесторів-нерезидентів	0,3	0,7	0,4	0,1
Кошти державного та місцевого бюджетів	12,6	14	19,1	17,6
Інші джерела фінансування	8,5	9,1	7,3	8,7
Всього	100	100	100	100

Джерело: складено авторами за даними [20]

Звісно, в умовах особливого правового режиму, що введено в Україні, перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку зменшуються через обмеженість ресурсів, що негативно впливає на показники впровадження інноваційних продуктів і реалізацію інвестиційних проектів, але вважаємо доцільним переосмислення і розроблення нових організаційних методів та сучасних підходів до інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства в період воєнного стану. До принципів інноваційного розвитку на підприємстві, які здатні підвищити рівень інноваційно-інвестиційної розвитку національної економіки загалом можемо віднести *основні* (актуальності, науковості, обґрунтованості, відповідності, інформаційності, чіткості і зрозумілості, поступовості,

повноти інформації та заохочення інновацій) та спеціальні (підвищення фінансових результатів діяльності, впровадження інновацій на підприємстві, залучення зовнішніх інвестицій у організацію діяльності підприємства, підвищення рівня конкурентоспроможності шляхом впровадження інновацій, оптимізація продуктивності у діяльності інноваційно-активних підприємств, досягнення економічного ефекту через інвестиції в інноваційні проекти, контролю якості на всіх етапах інноваційної актуальності) [12].

Для ефективного забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств слід вирішити наступні завдання, такі як: дефіцит кваліфікованих працівників, втрата робочої сили та відтік кадрів через вимушену міграцію, неефективність системи підвищення кваліфікації та перекваліфікації працівників, недостатня доступність інформації та низький рівень готовності населення до інновацій, недостатність навичок у сфері автоматизації, обмежена купівельна спроможність, недостатність податкових ініціатив з приводу стимулювання діяльності підприємств, а також серйозна конкуренція зі сторони тіньового сектору.

Висновки

У процесі дослідження основних визначень фінансових ресурсів підприємства встановлено, що фінансові ресурси фактично представляють собою активи, які формуються через власні, позикові, а також залучені джерела фінансування, котрі використовуються для виконання фінансових зобов'язань та реалізації різноманітних дій і заходів у сфері забезпечення основної, фінансової та інвестиційної діяльності, що спрямована на подальший ефективний розвиток підприємства. Також виявлено конкретні ознаки, котрі характеризують фінансові ресурси і відображуються як фонди накопичувального характеру, кошти кінцевих прибутків призначених для обміну на товари і прибутки, що отримані в результаті реалізації товарів чи послуг.

При формуванні фінансових ресурсів підприємства вагомим аспектом виступає забезпечення збалансованої та оптимальної структури їх джерел, але проведений аналіз загальностатистичних даних по Україні показав, що це співвідношення не буває стабільним, оскільки на нього впливає ряд факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Встановлено, що порівняно стабільна динаміка власних та залучених фінансових ресурсів підприємств України в період 2019-2022 рр. із середнім значенням власних ресурсів на рівні 27,4 %, а залучених 72,6% є не зовсім позитивним явищем оскільки в своїй діяльності підприємства все частіше використовують позики та залучені кошти і їх частка достатньо вагома. Кореляція показників фінансових результатів до оподаткування та чистого прибутку (збитку) підприємств України протягом аналізованого періоду в сукупності з показниками аналізу структури джерел фінансових ресурсів вказує на особливість формування фінансових ресурсів за рахунок прибутку.

Забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства в складних умовах української реальності важливим визначено розробку інвестиційних програм, визначення потреб в фінансових ресурсах та джерел інвестиційних ресурсів, накопичення коштів для інвестування, визначення оптимального складу інвестиційного портфелю та проектів з врахуванням можливих ризиків та прибутковості, раціоналізація та визначення ліквідності інвестицій при умові зміни зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на інвестиційну діяльність підприємства.

Визначені основні і спеціальні принципи інноваційного розвитку на підприємстві в умовах особливого правового режиму, що введено в Україні та здатні підвищити його рівень. Але поряд з цим, для ефективного забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств слід вирішити ряд завдань, які пов'язані з дефіцитом

кваліфікованих працівників, втратою робочої сили та відтоком кадрів через вимушену міграцію, неефективністю системи підвищення кваліфікації та перекваліфікації працівників, недоступністю інформації та низьким рівнем сприйняття населенням інновацій, недостатністю навичок у сфері автоматизації, обмеженою купівельною спроможністю, недостатністю податкових ініціатив з приводу стимулювання діяльності підприємств.

Обґрунтовано, що прагнення до максимізації фінансових результатів діяльності підприємств розкриває довготривалі можливості інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств та посилює роль фінансових ресурсів в досягненні цієї мети. З врахуванням реальної економічної ситуації, що склалася в результаті обмеження діяльності підприємств із запровадження воєнного стану через військову агресію Росії проти України, необхідним вбачається розробка і застосування ряду оновлених критеріїв, котрі адекватно і повно ідентифікують зовнішні чинники середовища та внутрішні можливості і параметри підприємства. Доречно, щоб інноваційно-інвестиційний розвиток підприємства відбувався із задалегідь визначеним рівнем необхідних фінансових ресурсів, а ефективність джерел фінансування, що досягається за певний визначений період часу, підлягала регулярному моніторингу. Це дасть можливість порівнювати отримані результати з визначеними критеріями, а також використовувати можливості варіабельності із наявних джерел, враховуючи їх унікальність та відсутність різноманіття в умовах, що склалися.

Список використаних джерел

1. Белоліпецький В.Г. Удосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємств. *Фінанси України*. 2004. № 9. С. 112–118
2. Білошкурський М. В., Заїчко І. В., Ковернінська Ю. В. Фінансовий аналіз резервів прибутку для активізації інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2023. Том 7. № 2. URL: <https://is-journal.com/is/article/view/184>
3. Бондарук Т. Г., Заїчко І. В., Бондарук І. С. Діагностика фінансового стану підприємства та його інвестиційної привабливості в системі фінансового менеджменту. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2022. № 1-2. С. 62-75. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/6274/1/Vis-1-2-2021-Verstka%2b-62-75.pdf>
4. Бондарук Т. Г., Бондарук О. С. Економічна природа механізму забезпечення інвестиційно-інноваційної безпеки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 2 (18). С. 137-145.
5. Вербівська Л. В., Заїчко І. В., Тимченко Т. М. Управління інвестиційно-інноваційними ресурсами підприємств в реаліях цифрової економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 2. С. 67-73. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/273/273>
6. Гайбура Ю. А. Концептуальні засади формування фінансових ресурсів підприємств за сучасних умов. *Агросвіт*. 2020. № 6. С. 14-21. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/6_2020/4.pdf
7. Гудзь О. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2007. 578 с.
8. Ємельянов, О. Ю. Інноваційний розвиток підприємств: сутність, послідовність оцінювання та перешкоди на його шляху. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8329>

9. Єпіфанова І. Ю. Формування інноваційних стратегій промислових підприємств у сучасних умовах. *Підприємництво та інновації*. 2020. № 13. 33-39. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/13.6>
10. Заїчко І. В. Фінансова стійкість підприємств як інструмент реалізації фінансової безпеки. *Молодий вчений*. 2019. №10. С. 651-656. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/10/137.pdf>
11. Заїчко І. В., Богріновцева Л. М. Фінансовий менеджмент в системі забезпечення діяльності збутових підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1933/1861>
12. Кулаков О.О. Аналіз сучасного стану інноваційно-інвестиційної діяльності України. *Держава та регіони*. 2023. № 2 (128). С. 12-18. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2023/2_2023/4.pdf
13. Курінна О. В. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія : Економіка. 2013. Вип. 2. С. 140–148.
14. Мішина С. В. Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ресурсами на підприємстві. Харків : ХНЕУ, 2015. 110 с
15. Нечипоренко А. В., Рибалкіна А. О. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8361>
16. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
17. Паньков, О. Б. Вплив інвестиційної діяльності на показники розвитку підприємства. *Економічний простір*. 2021. № 172. С. 48-51. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/172-8>
18. Рибалко Н. О. Фінансові ресурси підприємств: грошові кошти чи щось більше? *Інвестиції: практика та досвід*. № 14. 2009. С. 28–31. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/14_2009/10.pdf
19. Свидрук І. І. Передумови стратегічного планування інноваційного розвитку підприємств. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 2. С. 24–35. URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.02.024>
20. Статистичний щорічник України 2022. *Державна служба статистики України*. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm
21. Юнін О. С., Круглова О. О., Савельєва М. О. Фінансово-економічний словник: словник-довідник. Дніпро: Видавець Біла К. О. 2018. 164 с.